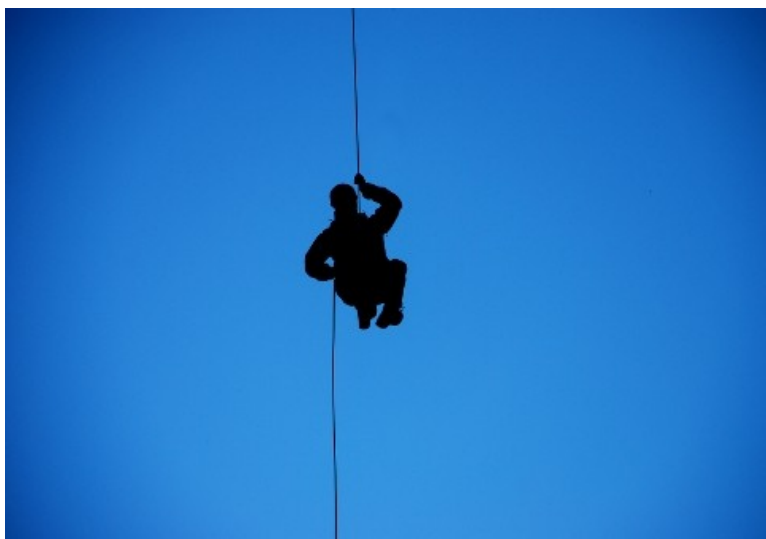

2013

Plan for elevenes fysiske og psykososiale læringsmiljø i grunnskolene i Sør-Varanger kommune

Trygghet på alle nivå - tillit, kunnskap og system.

Vedtatt i kommunestyret 11.12.13 i sak 074/13

Websaknr: 12/569

Sør-Varanger kommune

11.12.2013

Innholdsfortegnelse

Plan for å sikre elevene et godt fysisk og psykososialt miljø i grunnskolen i Sør-Varanger.....	3
1 Formål.....	3
I arbeidet med elevenes psykososiale miljø, legger Sør-Varanger kommune vekt på:	4
2 Innledning.....	5
Korte definisjoner på krenkende ord og handlinger	6
Utdypende begrepsavklaringer og forståelse av § 9a-1 og krenkende atferd	6
3 Forebygging og holdningsskapende arbeid.....	8
Sør-Varanger kommune vil ha følgende overordnede strategier for å forebygge, avdekke og stoppe krenkende ord og handlinger i grunnskolen	8
Grunnskolen i Sør-Varanger kommune har følgende overordnede, forebyggende rutiner for arbeid med krenkende atferd/læringsmiljø:.....	9
4 Skolens individuelt rettede arbeid	11
4.1 Avdekking – skolens handlingsplikt	11
Grunnskolen i Sør-Varanger kommune har følgende rutiner for avdekking av krenkende adferd:	12
4. 2 Håndtering – Foreldre og elevs rett til å be om tiltak	13
Enkeltvedtak:.....	15
Grunnskolene i Sør-Varanger har følgende rutiner når krenkende adferd er avdekket:.....	16
5 Brukermedvirkning.....	18
Følgende momenter for brukermedvirkning skal grunnskolene i Sør-Varanger kommune forholde seg til:.....	18
6 Kontinuerlig, langvarig og systematisk arbeid.....	20
Grunnskolene i Sør-Varanger har følgende rutiner for det kontinuerlige, systematiske arbeid for å fremme godt skolemiljø:	21

Plan for å sikre elevene et godt fysisk og psykososialt miljø i grunnskolen i Sør-Varanger

1 Formål

Sør-Varanger kommune forplikter seg til å arbeide for at barn og unge ikke skal bli utsatt for krenkende ord og handlinger som mobbing, utestengning, vold, diskriminering eller rasisme på skolen og på skoleveien.

Dette dokumentet er kommunens overordnet plan for å sikre elevene et godt fysisk psykososialt miljø i skolen. Alle skoler skal ha egen utdypende handlingsplan mot krenkende atferd, mobbing, diskriminering, vold, rasisme og utestenging i skoletiden og på skoleveien.

Planen vedtas politisk og revideres hvert 4 år.

Bestemmelsene i Opplæringsloven kapittel 9a omhandler elevenes skolemiljø.

§ 9a-1 "Alle elever i grunnskolar og videregående skolar har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring."

Utdanningsdirektoratets rundskriv 2-2010 [Retten til et godt psykososialt miljø](#) omhandler forståelsen av reglene i opplæringsloven kapittel 9a om elevens rett til et godt psykososialt miljø.

Med psykososialt miljø menes her de mellommenneskelige forholdene på skolen, det sosiale miljøet og hvordan elevene opplever dette. Det psykososiale miljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring, trygghet og sosiale tilhørighet. Det er den enkelte elevs subjektive opplevelse av å bli krenket som er utgangspunktet for skolens håndtering av opplæringsloven § 9a, "elevenes arbeidsmiljølov".

§ 9a-2. Det fysiske miljøet

Skolane skal planleggjast, byggjast, tilretteleggjast og drivast slik at det blir teke omsyn til tryggleiken, helsa, trivselen og læringa til elevane.

Det fysiske miljøet i skolen skal vere i samsvar med dei faglege normene som fagmyndighetene til kvar tid anbefaler. Dersom enkelte miljøtilhøve avvik frå desse normene, må skolen kunne dokumentere at miljøet likevel har tilfredsstillande verknad for helsa, trivselen og læringa til elevane.

Alle elevar har rett til ein arbeidsplass som er tilpassa behova deira. Skolen skal innreist slik at det blir teke omsyn til dei elevane ved skolen som har funksjonshemmingar.

Dersom ein elev eller forelder, eller eit av råda eller utvala ved skolen der desse er representerte, ber om tiltak for å rette på fysiske miljøtilhøve, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

At elevene har en rett innebærer at skoleeierens økonomi ikke er relevant for hvorvidt retten skal oppfylles eller ikke ([Regjeringen - veileder til opplæringslovens kapitel 9a](#)).

I arbeidet med elevenes psykososiale miljø, legger Sør-Varanger kommune vekt på:

- at det arbeides kontinuerlig, langvarig og systematisk med elevenes skolemiljø
- at skolen, elevene og foresatte samarbeider om det forebyggende og holdningsskapende arbeidet
- at tydelig ledelse er en forutsetning for å forebygge, avdekke og håndtere krenkende ord og handlinger
- at alle ansatte ved skolen har en handlingsplikt til å undersøke, varsle og gripe inn dersom de får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende atferd
- at våre lokale tiltak og vår evne til kommunikasjon og samarbeid er avgjørende for at arbeidet skal lykkes

2 Innledning

Elever i Sør-Varanger skal ikke bli utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold, rasisme eller utestenging på skolen og/eller på skoleveien. Denne planen omhandler elevenes fysiske og psykososiale miljø. For det psykososiale miljøet bygger vi på følgende prinsipper:

Prinsipp 1	Forebygging og holdningsskapende arbeid	Tiltak som skal reduserer risikoen for at elever blir utsatt for krenkende ord og handlinger.
Prinsipp 2	Skolens individuelt rettede arbeid: Avdekking, handlingsplikt	Metoder og rutiner skolene skal bruke for å avdekke om elever blir utsatt for krenkende ord og handlinger samt skolens handlingsplikt. Skolens handlingsplikt etter § 9a-3 annet ledd
Prinsipp 3	Skolens individrettede arbeid: Håndtering og sanksjoner	Tiltak og rutiner for problemløsning ved avdekking. Når det gjelder sanksjoner skolene bruker overfor elever som utøver krenkende ord og handlinger, vises det til kommunens/skolenes <i>ordensreglement</i> .
Prinsipp 4	Brukermedvirkning	Virkemidler for å sikre brukermedvirkning.
Prinsipp 5	Kontinuerlig, langvarig og systematisk arbeid	Skolenes systematiske arbeid i forhold til å sikre Elevene et godt psykososialt læringsmiljø.

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet en veileder til ansatte og ledere i grunnskolen i [arbeidet mot mobbing](#).

Felles retning for godt skolemiljø

Korte definisjoner på krenkende ord og handlinger

Mobbing innebærer at en eller flere elever sier eller gjør vonde og ubehagelig ting mot en annen elev. Ved mobbing skjer dette gjentatte ganger, og den som blir utsatt, har vanskelig for å forsvare seg.

Utestenging betyr at noen så godt som alltid blir holdt utenfor en gruppe eller klasse.

Vold innebærer at noen bruker fysisk makt for å skade andre.

Rasisme innebærer at noen blir forskjellsbehandlet eller plaget, for eksempel fordi de har en annen hudfarge, nasjonalt eller etnisk opphav eller snakker et annet språk. Det gjelder også ved bruk rasistiske uttrykk og utestengning.

Diskriminering betyr at en person blir dårligere behandlet eller trakassert, for eksempel på grunn av kjønn, funksjonsevne, tro, hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse. Diskriminering kan både være direkte og indirekte.

Definisjonene er hentet fra Utdanningsdirektoratets brosjyre om [elevenes skolemiljø](#).

Utdypende begrepsavklaringer og forståelse av § 9a-1 og krenkende atferd

1. Psykososialt miljø

Med psykososialt miljø menes her de mellommenneskelige forholdene på skolen, det sosiale miljøet og hvordan elevene og personalet opplever dette. Det psykososiale miljøet handler også om elevenes opplevelse av lærings situasjonen. Det psykososiale miljøet bestemmes av samhandlingen og kommunikasjonen mellom alle som oppholder seg i skolen og blir til i samspillet mellom eleven, andre elever i klassen, elever i andre klasser, de ansatte og alle som har en befatning med skolen.

2. Krenkende atferd

Krenkende atferd er en fellesbetegnelse for alle former for atferd som uoverlagt eller tilsiktet rammer andre mennesker fysisk eller psykisk. Mobbing, vold, diskriminering og rasisme, hører inn under hva krenkende atferd er. Krenkende atferd kan også være enkeltstående handlinger, eller enkeltstående ytringer om for eksempel utseende eller funksjonshemminger. Ord eller handlinger som i utgangspunktet ikke er ment å være krenkende, vil likevel kunne oppfattes slik. Et utsagn eller en handling som ville være akseptabel innad i en gruppe, vil kunne virke krenkende eller skremmende på elever utenfor denne. Hva som oppleves som krenkende, varierer ut fra den enkeltes tidligere erfaringer og bakgrunn.

3. Mobbing

En person blir mobbet når han eller hun, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Det er en negativ eller aggressiv handling når noen med vilje påfører en annen person skade eller smerte – ved fysisk kontakt, ved ord eller på andre måter. For å

kunne bruke betegnelsen mobbing skal det også være en viss ubalanse i makt- og styrkeforholdet; den som blir utsatt for de negative handlingene, har vanskelig for å forsvare seg og er noe hjelpeløs overfor den eller de som plager ham eller henne. Etter denne definisjonen, som også blir brukt internasjonalt, er mobbing kjennetegnet av disse tre kriteriene: 1) Det dreier seg om aggressiv eller ondsinnet adferd, som 2) gjentar seg og varer ved over en viss tid 3) i en mellommenneskelig relasjon som er preget av en viss ubalanse i styrke eller maktforholdet. Mobbing inntreffer ofte uten noen åpenbar provokasjon fra offeret sin side. Loven omfatter både direkte mobbing, med åpne angrep på offeret, og indirekte mobbing, med sosial isolering og utestenging fra gruppa. Mobbing kan foregå på ulike arenaer, også digitalt – i sosiale medier på internett, eller via SMS. Digital mobbing er et voksende problem som forplanter seg mellom privatliv og skoleliv og krever godt samarbeid med skole/hjem.

4. Brudd på opplæringslovens § 9a-1

Rundskriv Udir-2010 slår fast at: *i alle tilfeller når elevenes rett ikke oppfylles, vil det være lovbrudd* I rundskrivet sies det at der det **er elevens subjektive oppfatning** at det psykososiale miljøet ikke fremmer elevens helse, trivsel eller læring, har skolen en plikt å rette det opp.

5. Forståelse av § 9a-1

Om brudd på opplæringslovens § 9a-1: (Høines: Rett til å trives på skolen, s.36, 2011)

Elever krenker andre

Når elever krenker medelever, er dette et kjerneområde i § 9a-1. Det kan skje i form av at elever kommer med nedsettende kommentarer til andre elever, ved at de bruker nedlatende kallenavn på enkeltelever. Det gjelder også mer indirekte krenkelsener som sukking og stønning når en elev begår feil, nedsettende blikk eller å vise nedlatende kroppsspråk. Krenkelsener har vi også når elever baksnakker andre eller setter ut rykter om den, når elever nekter andre elever å delta i lek og ikke vil sitte med enkeltelever. Dette er krenkelsener som må regnes som brudd på opplæringslovens § 9a-1, både dersom de skjer gjentatte ganger eller dersom det er enkeltstående handling. Det samme vil gjelde dersom elever slår eller sparker sine medelever.

Forstyrrer læringen.

Et annet forhold som vi må regne som brudd på opplæringslovens § 9a-1 er elever som forstyrrer sine medelevers læring. Det kan være elever som vandrer i klasserommet, drømmer seg bort eller avbryter hverandre. Noen elever fikler med ting på pulten, de låner av andre uten å spørre om lov, kverulerer, nekter å følge beskjeder, plystrer, synger og lager lyder ved pulten. Her vil vi måtte se både hvordan andre elever oppfatter deres forstyrrelser, omfanget av forstyrrelsen, nivået på forstyrrelsen. Det kan også virke forstyrrende inn på elever at enkelte har glemt bøker og utstyr.

3 Forebygging og holdningsskapende arbeid

§ 9a-3 Det psykososiale miljøet, 1. avsnitt:

”Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Skolens forebyggende arbeid skal inneholde rutiner for å avdekke brudd på kapittel 9a, samt rutiner om hvordan bruddene skal korrigeres.

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet materiell for helhetlig arbeid med læringsmiljø som er forskningsbasert. Materiellet gir konkrete forslag til arbeid og omfatter følgende områder:

- klasseledelse
- relasjoner mellom lærer og elev
- relasjoner mellom elevene
- regler og regelhåndhevelse
- sosial kompetanse og læringsmiljø
- mobbing
- gjensidige forventninger (mellom deltakerne i skolesamfunnet)
- samarbeid skole / hjem
- involvering av elever i læringsarbeidet
- fysiske miljø

[Materiell for helhetlig arbeid læringsmiljøet](#)

Skolene skriftliggjør sitt arbeid i forhold til det *forebyggende og holdningsskapende* arbeidet. Tiltakene skal være i tråd med forskningsbaserte anbefalinger og denne planens krav til systematikk, dokumentasjon og evaluering (prinsipp 5).

Sør-Varanger kommune vil ha følgende overordnede strategier for å forebygge, avdekke og stoppe krenkende ord og handlinger i grunnskolen:

- Satsing på klasseledelse
- Bruk av antimobbeprogram med oppfølging kan brukes.

- Gjennomføre elevundersøkelser/trivselsundersøkelse på 3., 5., 7.- 10. trinn
- Elevmedvirkning gjennom elevråd og skolemiljøutvalg
- Foreldremedvirkning gjennom FAU og samarbeid hjem-skole
- Systematisk og langsiktig arbeid med fokus mot mobbing
- Godt system for internkontroll og dokumentasjon gjennom "Plan for å sikre elevene et godt fysisk og psykososialt miljø i grunnskolen i Sør-Varanger" (opplæringsloven § 9a)
- Internrevisjon og tilsyn fra Fylkesmannen

Grunnskolen i Sør-Varanger kommune har følgende overordnede, forebyggende rutiner for arbeid med krenkende atferd/læringsmiljø:

	Oppgave	Årshjul	Ansvar
1	Skolens ansatte og foresatte (foreldremøte) drøfter områder og skriftliggjør skolens syn på: - Hva er et godt psykososialt miljø? - Hva er krenkende atferd? - Hva er terskelen for å gripe inn? - Når skal skoleledelsen varsles?	Ved skolestart	Rektor/ kontaktlærer
2	Opplæring i læringsmiljø og informasjon til alle ansatte - Plan for å sikre elevene et godt psykososialt læringsmiljø - Ordensreglementet	Ved skolestart	Rektor
3	Trivselsregler/husregler /trivselstiltak i klasserom Hvert trinn lager - Trivselsregler med datofelt for dokumentering av jevnlig gjennomgang - Reglene formes uten forbud. - Henvisninger til reglene og arbeid med reglementet jevnlig med elevene - Evaluering av reglene/tiltak	Ved skolestart	Kontaktlærer/ Rektor
4	Elever, ansatte og foresatte informeres om Planen og Ordensreglementet og rutiner, varsling for krenkende adferd. Dokument legges ved og signeres for gjennomgått (vedlagt).	Hver høst	Kontaktlærer
5	Vakt- og tilsynsordning	Løpende	Rektor/voksne
6	Elev/foreldresamtaler	Minst 2 g pr skoleår	Rektor/ kontaktlærer
7	Varsling - Vaktmester, renholdere varsler til leder	Løpende	Alle voksne

	<ul style="list-style-type: none"> - Faglærer, vikar, assistent varsler til kontaktlærer/leder - Kontaktlærer varsler til leder <p>Hver skole definerer egne varslingsveier.</p>		
8	<p>Nye foresatte</p> <p>Nye foresatte gjøres kjent med at planen og ordensreglementet ligger på skolens hjemmeside. Alle foresatte skal underskrive på at de har lest dokumentene (vedlegg 2)</p>	Første Foreldre-møte høst	Rektor
9	<p>Tiltak og aktiviteter vedr. skolemiljø tas opp i elevråd, skolemiljøutvalg, FAU, samarbeidsutvalg, personale og i alle elevgrupper.</p>	Minst 4 g pr skoleår	Rådskontakter /rektor, kontaktlærer Dok m referat.
10	<p>Gjennomgang av elevundersøkelsen tas opp i personalet, elevråd, FAU og skolemiljøutvalg</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alle elevene informeres om elevresultatene - Elevenes involveres i tiltak sammen med lærerne som tas opp i elevråd - Foresatte informeres på foreldremøte om elevresultatene og involveres i tiltak. - Undersøkelsen evalueres, det gjøres nødvendige tiltak og følges opp innen datofrist. - Dokumenteres. 	Hver vår	Rektor
11	<p>Skolen/ansatte skal evaluere sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid hvert år. Det settes og defineres konkrete mål for det videre arbeidet innen skolemiljøet og skolemiljøarbeidet. Evaluering og evt. revidering foretas i personalmøte, elevråd, FAU, skolemiljøutvalg og medarbeidersamtalen.</p>	Hver vår	Rektor
12	<p>Kommunalsjef vil føre tilsyn på skolenes arbeid med det psykososiale miljøet.</p>	Årshjul	Kommunalsjef
13	<p>Internkontroll: Sjekkpunkter/praksis i forhold til oppfølging av opplæringsloven § § 9a, 11-1a, 2-9 og 2-10</p>	Løpende	Rektor

4 Skolens individuelt rettede arbeid

4.1 Avdekking – skolens handlingsplikt

§ 9a-3 Det psykososiale miljøet, 2. avsnitt:

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.

Skolene i Sør-Varanger skal i sin daglige virksomhet arbeide med å avdekke tilfeller av krenkende adferd, mobbing, diskriminering, vold og rasisme.

Alle ansatte ved skolen har en **handlingsplikt** som består av:

- plikt til å gjøre **undersøkelser** raskt
- plikt til å **varsle** rektor når tiltak må settes i verk (ved bruk av meldeskjema, vedlegg 1)
- plikt til å **gripe inn**

Oppfylles ikke handlingsplikten kan ansatte straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder, jf. opplæringsloven § 9a-7.

Avdekking kan være at ansatte, elever eller foresatte melder fra om hendelser om at noen opplever krenkende ord og handlinger. Skolen skal sikre at elevens subjektive opplevelse kommer fram, og at tiltak settes i gang så raskt som mulig. Dette må dokumenteres.

Grunnskolen i Sør-Varanger kommune har følgende rutiner for avdekking av krenkende adferd:

Oppgave	Ansvar for oppfølging
Kartlegging av mobbing to ganger per år gjennom utviklingssamtalen/elevsamtalen . Kontaktlærer rapporterer funn til rektor. Rektor bestemmer videre oppfølging.	Kontaktlærer /rektor
Årlig undersøkelse av omfanget av mobbing ved skolen skal gjennomføres Elevundersøkelser/trivselsundersøkelser. Tidspunkt: når de nasjonale gjennomføres. Kommunal undersøkelse gjennomføres 1.-6.trinn (Det utarbeides felles undersøkelser våren 2013) Nasjonal undersøkelse gjennomføres på trinnene 7.-10 trinn	Rektor / kontaktlærer
Årlig tema på foreldremøter, elevråd og skolemiljøutvalg	Rektor/ kontaktlærer
Vakt- og tilsynsordninger	Rektor/alle ansatte
Undersøke ved kunnskap eller mistanke om krenkende atferd - Dersom tiltak må til: varsles saken til leder med skjema (vedlegg 1)	Kontaktlærer
Bruke kommunens avvikssystem ved brudd på loven.	Alle ansatte /rektor

Ved mistanke eller kunnskap om at en elev blir utsatt for krenkende ord og handlinger, skal ansatte benytte *meldeskjema* (vedlegg). Foresatte kan også benytte dette skjemaet. Dersom foresatte kommer med en muntlig bekymring, skal mottaker av meldingen fylle ut meldeskjemaet.

[Udirs rundskriv 2-2010](#) "Retten til et godt psykososialt miljø etter opplæringsloven § 9a " gir en grundig gjennomgang av forståelse av reglene i opplæringsloven § 9a. Skolen kan ha egne rutiner i tillegg.

4. 2 Håndtering – Foreldre og elevers rett til å be om tiltak

§ 9a-3 Det psykososiale miljøet, 3. ledd:

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot krenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.”

Opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd inneholder følgende elementer:

1. At foreldre og elever kan be om tiltak vedrørende det psykososiale miljøet
2. At skolen må behandle slike henstillinger ved å fatte enkeltvedtak etter reglene i [Forvaltningsloven](#) – herunder klagerett på enkeltvedtaket som fattes
  - Skolen må behandle henstillingen så snart som mulig og senest innen 1 mnd.
  - Klageretten gjelder også dersom skolen ikke fatter enkeltvedtak innen rimelig tid.

I grunnskolen i Sør-Varanger skal alle elever og foresatte oppleve å bli tatt på alvor hvis de kommer til skolen med bekymring om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger. Skolen tar ansvar og initiativ for å stoppe slik atferd. Elever som har opplevd å bli utsatt eller selv har utsatt andre for krenkende ord eller handlinger, skal vite at de blir fulgt opp av skolen etter at den krenkende atferden er avsluttet.

Rektor har det overordnede ansvaret for at skolen følger opp saker som gjelder det psykososiale miljøet.

Når elev, foresatte eller ansatte ved skolen har avdekket at elever blir utsatt for krenkende ord eller handlinger, skal skolen sikre en saksbehandling og oppfølging i tråd med lover og forskrifter.

Viser til [forvaltningsloven](#).

Skolen har mange ulike tiltak som kan iverksettes for å bedre en elevs psykososiale miljø. Når det skal vurderes hvilke tiltak som vil være mest egnet er det viktig å se på den enkelte sak og hva som er hovedutfordringene.

Tiltakene kan kategoriseres på ulike måter:

- Individrettede tiltak – systemrettede tiltak
- Nivået tiltaket retter seg mot:
  - enkeltelever
  - flere elever i klassen
  - tiltak rettet mot klassemiljøet
  - tiltak rettet mot hele skolen
- Tiltak rettet mot den som har krenket – tiltak rettet mot det som har blitt krenket
- Pedagogiske/forebyggende tiltak – organisatoriske tiltak - rettslige tiltak

Tiltakene kan være **individrettede** tiltak som er rettet inn mot *enkeltelever* eller *systemrettede* tiltak som gjelder skolens systematiske arbeid. Et vedtak vil kunne inneholde begge typer tiltak dersom skolens systemrettede arbeid ikke er godt nok og dette er en av årsakene til at enkeltelever krenkes.

Tiltak kan være rettet inn mot ulike **nivå**. Tiltakene kan rettes mot en enkeltelev, men kan også være knyttet mot flere elever. Når tiltak rettes mot flere personer kan dette være enten fordi det er flere elever som mener de ikke har et godt nok psykososialt miljø. Dette kan for eksempel være tiltak rettet mot klassemiljøet.

Tiltak kan rettes inn mot de(n) som *krenker* og de(n) som er *krenket*. Særlig i saker om mobbing må det vurderes om tiltakene skal innrettes mot mobber, mobbeoffer eller kanskje mot begge. Dernest avhengig av hvem tiltakene er rettet inn mot må det vurderes hva slags tiltak som skal benyttes.

Tiltakene som settes i verk kan være *pedagogiske/forebyggende* tiltak, det kan være *organisatoriske* tiltak som å sette inn en ekstra lærerressurs eller assistent eller det kan være *rettslige* tiltak. Med rettslige tiltak siktes det til tiltak som i seg selv utløser et vedtak fordi opplæringsloven krever dette eller fordi tiltaket i seg selv er så inngripende for den/de det omfatter.

Eksempler på rettslige tiltak vil være disiplinær tiltak, jf. ordensreglementet. Det vil her være store valgmuligheter som passer alt ettersom hva slags brudd det er på en elevs rett.

Skolen bør som en del av vedtaket sette en dato for evaluering av de tiltakene som er besluttet iverksatt.

Enkeltvedtak:

Muntlige eller skriftlige henvendelser fra *elever og foresatte* om forhold knyttet til skolemiljøet, **skal** besvares med et enkeltvedtak. Det anbefales å gjøres skriftlig. Ved en henvendelse, skal foresatte få informasjon om sin rett til å få enkeltvedtak når de ber om tiltak.

Ved varsling fra *ansatte* om kunnskap om eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord og/eller handlinger skal rektor etter undersøkelse **avgjøre om det skal** fattes et enkeltvedtak.

Dersom det settes inn tiltak som er inngripende for den eleven det gjelder, **må** det fattes enkeltvedtak. Det er ikke noe krav i § 9a-3 andre ledd om at skolen skal fatte enkeltvedtak når det iverksettes tiltak etter eget initiativ.

Prinsippet for håndtering er at problemer løses på lavest mulig nivå, men at:

- ansatte vet **når** saker skal meldes videre (meldeskjema, vedlegg 1)
- ansatte vet **hvem** de skal henvende seg til når problemene ikke kan løses på deres nivå (leder)

[Udirs rundskriv 2-2010](#) har utfyllende beskrivelser av krav til innhold i et enkeltvedtak.

Grunnskolene i Sør-Varanger har følgende rutiner når krenkende adferd er avdekket:

	Oppgave	Ansvar	Dokumentasjon
1	Undersøkelser og observasjon settes i gang umiddelbart.	Rektor /kontaktlærer	Meldeskjema (vedlegg)
2	Varsling – hver skole definerer egen varslingsvei <ul style="list-style-type: none"> - Vaktmester, renholdere varsler til leder - Faglærer, vikar, assistent varsler til kontaktlærer/leder - Kontaktlærer varsler til leder 	Alle voksne	Meldeskjema (vedlegg)
3	Samtaler med eleven som opplever seg krenket , for å skaffe informasjon og gi støtte. Skolen skal sikre at elevens egen subjektive opplevelse kommer fram.	Rektor /kontaktlærer	Referat
4	Samtaler med foresatte til eleven som opplever seg krenket. Skolen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid når det gjelder tiltak som kan/bør gjøres.	Rektor /kontaktlærer	Referat
5	Samtale med eleven som krenker Er det flere som plager, snakkes det med én om gangen. Hensikten med samtalen er å gi beskjed om at slik atferd er uakseptabel og må stoppe umiddelbart. Gjøre avtaler om oppfølging.	Rektor /kontaktlærer	Referat
6	Samtale med foresatte til krenker Skolen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid når det gjelder tiltak som kan/bør gjøres.	Rektor/ kontaktlærer	Referat
7	Rektors vurdering etter faktainnhenting	Rektor	Handlings skjema Espen/Knut sender
8	Hvis enkeltvedtak fattes Rektor fatter enkeltvedtak raskest mulig om elevens rett etter § 9a-1 er ivaretatt eller ikke; <ul style="list-style-type: none"> - Begrunnelse om retten er ivaretatt eller ikke - Nevne de faktiske forhold som vedtaket bygger på - Begrunne valg av eventuelle tiltak - Hvordan følge opp og evaluere tiltakene - Konklusjonen må komme frem klart og tydelig - Klagerett sikres 	Rektor	Enkeltvedtak (Skjema ligger i websak.)

9	Avviksmelding når det er brudd på § 9a-1.	Rektor	Avviksmelding
10	Hvis enkeltvedtak ikke fattes : Eventuelle tiltak må likevel dokumenteres. (Dersom det settes inn tiltak som er inngripende for den eleven det gjelder, både krenker og krenket, må det fattes enkeltvedtak.)	Rektor	Referat
11	Evaluerings av tiltak / enkeltvedtak Når tiltakene evalueres, vurderes også behov for nye enkeltvedtak.	Rektor	Referat/ evt. nye enkeltvedtak
12	Tiltak Sanksjoner må være i tråd med ordensreglementet . Skolene må dokumentere bruk av sanksjoner. Skolen må vurdere om det skal fattes egne enkeltvedtak hvis sanksjonen er inngripende.	Rektor / kommunalsjef (v/skolebytte)	Referat /enkeltvedtak
13	Oppfølging Problemsituasjonene følges inntil de opphører <i>helt</i> . Alle involverte elever skal følges opp. Det tar tid å komme over alvorlige krenkelser. Den/de som krenker har også problemer.	Rektor /kontaktlærer	Referat
14	Dersom krenkende atferd ikke opphører , skal andre eksterne parter inn i saken, for eksempel PPT, helsesøster, tverrfaglig ressursgruppe, barnevern og/eller politi.	Rektor	Referat
15	Hvis det er voksne ved skolen som plager elever, kan dette bli en personalsak .	Rektor	Referat

Enkeltvedtak **skal** skrives i websakmal. Annen skriftlighet må også dokumenteres.

Det gjøres vurderinger på hva som lagres i websak.

5 Brukermedvirkning

§ 9a-5 og § 9a-6 Brukermedvirkning

Elevane skal engasjerast i planlegginga og gjennomføringa av det systematiske arbeidet for helse, miljø og tryggleik ved skolen. Skolen skal leggje oppgåver til rette for elevane etter kva som er naturleg for dei enkelte årstrinna.

Elevrådet kan nemne opp skolemiljørepresentantar til å vareta elevane sine interesser overfor skolen og myndighetene i saker som har med skolemiljøet å gjere. Skolemiljørepresentantane deltek i planlegginga og gjennomføringa av det systematiske helse-, miljø- og tryggingarbeidet ved skolen i den grad det vedkjem skolemiljøet for elevane.

Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet og dessutan elevrådet og foreldrerådet skal haldast løpende underretta om alle tilhøve – deriblant hendingar, planar og vedtak – som har vesentleg betydning for skolemiljøet. Råda og utvala har på førespurnad rett til å få framlagt dokumentasjon for det systematiske helse-, miljø- og tryggleiksarbeidet ved skolen.

Saker av "vesentlig betydning for skolemiljøet" er jf. Ot.prp.nr. 72 /2001-02:

Dette vil si mellom anna gjelde problem i miljøet, slik som til dømes alvorlege valdsepisodar eller vedvarande dårlige psykososiale forhold, eller tildømes problem med temperaturreguleringa i klasserommet. Det kan også dreie seg om utarbeiding av opplegg for det systematiske arbeidet for skolemiljøet med til dømes reinhaldsrutinar.

I atterhaldet "vesentleg betydning" ligg det at til dømes daglegdagse enkelthendingar eller mindre endringar av rutinar ikkje er omfatta av plikta.

Følgende momenter for brukermedvirkning skal grunnskolene i Sør-Varanger kommune forholde seg til:

- Elevation
- Sørge for at informasjonsplikten og varslingsplikten blir etterlevd
- Opprettelse av følgende organ jf. § 11 i opplæringsloven
  - o Elevråd
  - o skolemiljøutvalg
  - o Samarbeidsutvalg
  - o Foreldreråd, FAU

§ 9a-5 om elevdeltakelse i skolemiljøarbeidet:

1. Alle elevene skal være involverte i skolemiljøarbeidet
2. Elevene skal involveres i hele prosessen knyttet til skolemiljø, dvs. både før, underveis og i etterkant av eventuelle tiltak knyttet til skolemiljø

§11-2 eller § 11-6 om elevråd:

[Elevråd](#) skal være opprettet

- Kommunen fastsetter tall på elevrådsrepresentanter
- Et medlem av undervisningspersonalet på skolen skal ha ansvar for å hjelpe elevrådet i arbeidet
- Elevrådet skal fremme felles interessene til elevene på skolen og arbeide for å skape godt lærings- og skolemiljø.
- Elevrådet skal i møtene jevnlig diskutere forhold vedrørende skolemiljøet.

Sør-Varanger kommune vedtar:

- Heldelt skole: Hvert trinn fra 4.-10. skal være representert i elevrådet
- Fådelte skole: Hvert fådelt trinn skal være representert i elevrådet fra 4 trinn
- Elevrådsrepresentantene må få støtte og tid til å viderefremme saker til/fra medelever
- Det skal avholdes minimum 4 møter i skoleåret, to høst og to vår.

§ 11-1a om Skolemiljøutvalg:

[Skolemiljøutvalg](#) med lovmessig sammensetning

- Skolemiljøarbeid skal i møtene diskutere forhold vedrørende skolemiljøet.

Sør-Varanger kommune vedtar:

- Skolemiljøutvalgene i Sør-Varanger kommune skal avholde minimum 4 møter pr skoleår, to høst og to vår.
- Brukerundersøkelsene skal diskuteres på møtene
- Utvalget kan bes om innspill til tiltak i skolemiljøarbeidet

§ 11-1 om samarbeidsutvalget/skoleutvalg:

[Samarbeidsutvalg](#) med lovmessig sammensetning.

§ 11-4 om foreldreråd og FAU:

Det skal være opprettet foreldreråd og foreldrerådet skal velge et arbeidsutvalg (FAU).

§ 9a-6 om informasjonsplikt og uttalerett:

Skolen skal ha rutiner for å sikre at informasjonsplikten og varslingsplikten blir etterlevd.

6 Kontinuerlig, langvarig og systematisk arbeid

§ 9a-4 – systemrettet arbeid

*Systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane (internkontroll)
Skolen skal aktivt drive eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av dette kapitlet blir oppfylte.
Skoleleiinga har ansvaret for den daglege gjennomføringa av dette. Arbeidet skal gjelde det fysiske så vel som det psykososiale miljøet.*

Med **kontinuerlig** menes det at det systematiske arbeidet må være en rød tråd i skolens arbeid og ikke bare noe som gøres når det oppstår ubehagelige situasjoner eller ved oppstarten av et nytt skoleår. Arbeidet skal drives hele tiden, gjennom hele skoleåret.

Det **systematiske** arbeidet skal være gjennomtenkt og planmessig. Planene og rutinene må være innarbeidet og må følges av personalet når det jobbes med saker som vedrører det psykososiale miljøet til elevene. I utdanningsdirektoratets rundskriv vises det til Elevens/foreldrenes rett til å be om tiltak og skolens saksbehandling etter § 9a-3 tredje ledd, [internkontrollarbeid i fem faser](#).

Skoleledelsen har ansvaret for den daglige oppfølgingen av skolens systematiske arbeid. Skolens ledelse ved rektor skal følge med og har ansvaret for at det systematiske arbeidet er aktivt, systematisk og planmessig.

Denne planen skal bidra til at elevene i grunnskolen i Sør-Varanger kommune opplever et trygt og sosialt skolemiljø. For å sikre at dette blir et "levende" plandokument, må planen være kjent for alle parter i skolemiljøet.

Grunnskolene i Sør-Varanger har følgende rutiner for det kontinuerlige, systematiske arbeid for å fremme godt skolemiljø:

	Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
1	<p>Skolens ansatte drøfter områder og skriftliggjør skolens syn på:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hva er et godt psykososialt miljø? - Hva er krenkende atferd? - Hva er terskelen for å gripe inn? - Når skal skoleledelsen varsles? 	Ved skolestart	Rektor
2	Skolens planer og tiltak for forebyggende og holdningskapende arbeid gjennomsyrrer skolehverdagen.	Løpende	Rektor
3	<p>Informasjon til ansatte</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plan for å sikre elevene et godt psykososialt læringsmiljø - Ordensreglementet 	Ved skolestart	Rektor
	<p>Kompetanseheving</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klasseledelse - Relasjonskompetanse - Klassemiljø/læringsmiljø 	Fortløpende	Rektor/skoleleder
4	<p>Trivselsregler i klasserom</p> <p>Hvert trinn lager</p> <ul style="list-style-type: none"> - Trivselsregler med datofelt for dokumentering av jevnlig gjennomgang - Reglene formes uten forbud. - Henvisninger og arbeid med reglementet jevnlig med elevene - evalueres 	Ved skolestart	Kontaktlærer/ Rektor
5	<p>Nye foresatte</p> <p>Nye foresatte gjøres kjent med at planen og ordensreglementet ligger på skolens hjemmeside. Alle foresatte skal underskrive på at de har lest dokumentene (vedlegg 2)</p>	Første foreldremøte høsten	Rektor

6	Elever og foresatte informeres om planen og ordensreglementet	Hver høst	Kontakt-lærer
7	Tiltak og aktiviteter vedr. skolemiljø tas opp i elevråd	Løpende og minst 4 g pr skoleår	Elevråds-kontakt
8	Gjennomgang av elevundersøkelsen tas opp i personalet, elevråd, FAU og skolemiljøutvalg <ul style="list-style-type: none"> - Alle elevene informeres om elevresultatene - Elevenes involveres i tiltak sammen med lærerne som tas opp i elevråd - Foresatte informeres på foreldremøte om elevresultatene og involveres i tiltak. - Undersøkelsen evalueres, det gjøres nødvendige tiltak og følges opp innen datofrist. - Dokumenteres. 	Hver vår	Rektor
9	Funn i utviklingssamtalen vurderes to ganger i året	Høst og vår	Kontakt-lærer/ Rektor
10	Skolen skal evaluere sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid hvert år. Evaluering og evt. revidering foretas i personalmøte, elevråd, FAU og skolemiljøutvalg.	Hver vår	Rektor
11	Vakt- og tilsynsordningen evalueres to ganger i året.	Høst og vår	Rektor
12	Kommunalsjef vil føre tilsyn på skolens arbeid med det psykososiale miljøet.	Årshjul	Kommunal sjef
13	Internkontroll: Sjekkpunkter/praksis i forhold til oppfølging av opplæringsloven § § 9a, 11-1a, 2-9 og 2-10	Løpende	Rektor

MELDESKJEMA**OM BEKYMRING FOR ELEVENS PSYKOSOSIALE SKOLEMILJØ**

Meldinger fra foresatte vil utløse et enkeltvedtak.

Saken er unntatt offentlighet, jf off.l. § 5a. Dokumentet arkiveres og legges i elevens mappe.

Elevers navn:		Fødselsdato:
Elevers klasse		
Bekymringen meldes til:		
Bekymringen meldes av:		
Dato for meldingen:		
Hva dreier bekymringen seg om? (mobbing, vold, rasisme, diskriminering, utestenging)		
Hvordan ble bekymringen oppdaget?		
Annen faktainformasjon?		

BEKREFTELSE PÅ AT FORESATTE HAR LEST "PLAN FOR Å SIKRE ELEVENE

ET GODT FYSISK OG PSYKOSOSIALT MILJØ I GRUNNSKOLEN I SØR-VARANGER KOMMUNE"

Planen finnes på skolens hjemmeside.

Skolen ber om at denne svarslippen returneres skolen.

Elevens navn og klasse: _____

Jeg/vi bekrefter å ha lest "Plan for å sikre elevene et godt psykososialt miljø i grunnskolen i Sør-Varanger kommune".

Dato: _____

Foresattes underskrift: _____

Bekreftelse på at ANSATTE har lest "Plan for å sikre elevene

et godt fysisk og psykososialt miljø i grunnskolen i Sør-Varanger kommune"

Planen finnes på skolens hjemmeside.

Skolen ber om at denne svarslippen returneres leder.

Ansattes navn: _____

Jeg bekrefter å ha lest "Plan for å sikre elevene et godt fysisk og psykososialt miljø i grunnskolen i Sør-Varanger kommune".

Dato: _____

Ansattes underskrift: _____

Sør-Varanger kommune
Skole og SFO**MELDING/RAPPORTERING**

Skjema for ansattes rapportering/melding av henstilling/klage og brudd på § 9a

Saken er unntatt offentlighet, jf off.l. § 5a. Dokumentet arkiveres og legges i elevens mappe.

Melder:	Dato:	Kl.
Navn på elev:	Kontaktlærer:	
Krenkende atferd kan være: Negative utsagn – Plaging – Mobbing – Rasisme – Utestenging – Vold – Diskriminering – Annet. Fysisk miljø kan være: Inneklima - lys - innbo.		
Beskrivelse av saken (hva saken gjelder og hvem som er involvert):		
Hvordan er saken håndtert og blir fulgt opp:		
Saken sendes: Til foresatte: _____ Kopi til elevmappa: _____ Kontaktlærer: _____ Sosiallærer/inspektør: _____ Kopi til Rektor: _____		
Evalueringsdato: Ansvarlig for evaluering av tiltak:		

Underskrifter

_____
Dato, signatur_____
Dato, rektor